

Enheten för rörligt arbete och stab
Åsa Dahlfors, 010-730 92 09
arbetsmiljoverket@av.se

Angående 34 § i föreskrifterna om sprängarbete (AFS 2007:1)

Under en längre tid har 34 § i föreskrifterna om sprängarbete AFS 2007:1 vållat en hel del frågor om hur denna kan och ska tolkas. Arbetsmiljöverket ger med detta PM förklaring till avsikten med regeln och tolkningen därav.

Ur AFS 2007:1 sprängarbete:

34 § Verktyg som med hjälp av krut används för att sönderdela skut, betong eller dylikt får ha en laddningsvikt om högst 75 gram. Gasgenererande kompositioner kan dock användas i laddningsvikter upp till 150 gram per borrhål. Används större laddningar av krut eller gasgenererande kompositioner gäller samtliga föreskrifter i detta regelverk.

Leverantör eller uthyrare av sådana verktyg eller kompositioner skall tillhandahålla en skriftlig instruktion avseende säkerhet och handhavande med tillhörande prov för varje person som skall nyttja anordningarna. Denna person skall innan verktyget eller de gasgenererande kompositionerna tas i bruk, noggrant studera instruktionerna samt genomgå det till utrustningen medföljande skriftliga provet.

Detta skriftliga prov skall därefter snarast tillställas leverantören och förvaras av denne så länge försäljning av ammunition eller tillbehör sker till den som genomgått provet.

Vid planeringen av arbete där något av ovanstående koncept används skall noga beaktas riskerna för ofrivillig stenkastning. Kan personskada därigenom uppkomma skall skadeförebyggande åtgärder vidtas.

I nedanstående text används termen **stenspräckning** som metod för "*Verktyg som med hjälp av krut används för att sönderdela skut, betong eller dylikt får ha en laddningsvikt om högst 75 gram. Gasgenererande kompositioner kan dock användas i laddningsvikter upp till 150 gram per borrhål.*". I samma text används termen **bergsprängning** som den traditionella sprängningen i berg med detonerande sprängämnen.

Avsikten med 34 § som är ett undantag i reglerna är att ge möjlighet till en skonsammare metod, stenspräckning, istället för bergsprängning vid sönderdelning av till exempel skut och betongblock. Eftersom stenspräckning är skonsammare med ett långsammare förlopp än bergsprängning, med endast ett laddat borrhål i taget som sönderdelar, är kraven för utbildning något lägre.

Vidare avser stenspräckning sönderdelning av friliggande skut, betong och dylikt av samma karaktär för arbeten där yrkesmässig kunskap om bergsprängning inte är nödvändig. Användare av stenspräckning anses vara dem som vill bli av med enstaka skut, sten- eller betongblock för att kunna fortsätta sin normala verksamhet, till exempel jordbrukare, trädgårdsarbetare och i krossverksamheter (dock inte i de fall bergsprängning är aktuellt). Vid bergsprängning gäller samtliga paragrafer i föreskrifterna om sprängarbete. Föreskrifterna ställer höga krav på bland annat riskbedömning, dokumentation, personalens kunskap och utövande.

Vid tiden för föreskrifternas ikraftträdande fanns enstaka produkter för stenspräckning på marknaden. Syftet med produkterna var att sönderdela enstaka friliggande sten/block med ett borrhål och ett verktyg. Mot denna bakgrund skrevs 34 § i föreskrifterna om sprängarbete. Idag har fler produkter tagits fram och utvecklingen för stenspräckning har passerat de förutsättningar som fanns vid tidpunkten för regelns framtagande.

Arbetsmiljöverkets uppdrag är att reglera arbetsmiljön så att ingen utsätts för skada eller ohälsa. Att spränga sten eller berg är ett riskfyllt arbete. Kunskaperna om riskerna och arbetsmetoden vid sprängarbete är viktiga krav och hela föreskrifterna ska följas. Där 34 § inte är uppenbart tillämplig gäller således hela föreskrifterna om sprängarbete.

Sönderdelning genom stenspräckning innebär att ett borrhål borrar i det material som ska sönderdelas (skut, betong, block). I detta borrhål tillåts att ladda med verktyg med en högsta laddningsvikt om 75 gram vid innehåll av krut, alternativt gasgenererande kompositioner med en laddningsvikt av högst 150 gram. Används större laddningar, borrar och laddas fler hål eller borrar och laddas i fast berg gäller samtliga föreskrifter om sprängarbete. Avsikten med detta är att förutom att sprängverkan blir högre än avsett för sönderdelning så finns risken för dolor som inte upptäcks lika lätt då flera laddningar skjuts samtidigt eller i intervall.

I 34 § finns även ett utbildningskrav på leverantörer eller uthyrare av verktyg till stenspräckning. Leverantörerna ska tillhandahålla en skriftlig instruktion avseende säkerhet och handhavande med tillhörande prov för varje person som ska använda produkterna till stenspräckning. I instruktionerna är det viktigt att belysa riskerna med stenspräckning och hur dessa minimeras utifrån säkerhetsperspektiv. Det bör även framgå att arbetsmiljölagen gäller vid allt arbete, även om 34 § medger undantag från vissa regler i föreskrifterna om sprängarbete.

Parallell med arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter gäller kraven i övriga lagstiftningar såsom t.ex. lagen om brandfarliga och explosiva varor och ordningslagen.

Stockholm 2016-03-23

Karin Sundh-Nygård
Enhetschef

Åsa Dahlfors
Handläggare

Heidi Wiik
Jurist